

SECTION XXI. RELIGIOUS STUDIES AND THEOLOGY

DOI 10.36074/logos-18.08.2023.52

СОТЕРІОЛОГІЯ У ТЕОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЯХ КАРЛА БАРТА

Лавренюк Василь Володимирович

Аспірант

Житомирський державний університет імені Івана Франка

УКРАЇНА

Карл Барт (10 травня 1886 — 10 грудня 1968) — швейцарський теолог-реформатор. Барт найбільш відомий своїми коментарями до «Послання до римлян», своєю причетністю до Сповідувальної Церкви (рух у німецькому протестантизмі, що був спрямований проти спроб нацистського режиму взяти під контроль релігійну сферу), включаючи його авторство (за винятком однієї фрази) Барменської декларації 1934 року і особливо його незавершену багатотомну теологічну працю «Церковна догматика» (публікувалась між 1932 та 1967 роками). Вплив реформатора поширився далеко за межі академічної сфери до основної культури. В результаті, 20 квітня 1962 року Карла Барта було поміщено на обкладинку журналу Time.

Як і багато протестантських богословів його покоління, Карл Барт сформував свої пізнання в галузі ліберальної теології під впливом Адольфа фон Гарнака (1851 – 1930), Фрідріха Шлеєрмахера (1768 – 1834) та інших [1]. Пастирська кар'єра реформатора розпочалася в сільському швейцарському містечку Зафенвіль, де він був відомий як «червоний пастор із Зафенвілю». Там Барт дедалі більше почав розчаровуватися в ліберальному християнстві, за ідеями якого проходило його навчання. Це спонукало реформатора написати перше видання «Послання до римлян», яке було опубліковано в 1919 році. В ньому Карл Барт надав нове прочитання Нового Завіту.

Барт почав здобувати значне всесвітнє визнання після публікації в 1921 році другого видання його коментарів до біблійських книг, де він відкрито порвав з ліберальною теологією.

В галузі сотеріології Карл Барт теж формує свою концепцію. Однією з найвпливовіших та суперечливих рис догматики Барта була його доктрина обрання. Теологія Барта спрямована на відмову від ідеї, що Бог обрав кожную людину на те, щоб бути врятованою, або проклятою на основі цілей Божественної волі. В такому разі неможливо знати, чому Бог вибрав одних, а не інших.

Доктрина Карла Барта про обрання передбачає рішучу відмову від поняття вічного, прихованого вироку. Дотримуючись своєї христоцентричної методології, реформатор стверджує, що приписування прирікання людства на спасіння чи прокляття абстрактному та абсолютному наказу означає зробити якусь частину Бога більш остаточною та кінцевою, ніж Боже спасіння в Ісусі Христі. Спираючись на ранню реформатську традицію, Карл Барт дотримується

ідеї подвійного передвизначення, але у свою чергу робить самого Ісуса Христа об'єктом божественного обрання та випробовування одночасно. Отже, в концепції реформатора Ісус Христос втілює як Боже обрання людства, так і Боже відкидання людського гріха [2, с. 377].

Доктрина Карла Барта про об'єктивну спокуту набуває нового значення, коли реформатор дистанціюється від сотеріологічних концепцій Ансельма Кентерберійського. У «Посланні до римлян» Карл Барт позитивно відгукується про ідею Ансельма Кентерберійського, за якою Бог, що був позбавлений честі, повинен покарати тих, хто позбавив цього його. Також, реформатор виступає за божественну свободу у втіленні Ісуса Христа, що у свою чергу резонує з ідеями «*Cur Deus Homo*» Ансельма. Барт вважає, що доктрина Ансельма про спокуту зберігає як свободу Бога, так і необхідність втілення Ісуса Христа. Позитивне схвалення теологічних концепцій Ансельма Кентерберійського у «*Cur Deus Homo*» продовжується в *magnum opus* Карла Барта «Церковна догматика». Реформатор погоджується зі Святим Ансельмом в тому твердженні, що гріховність людства не може бути усунена лише милосердним актом Божественного прощення. Однак, у «Церковній догматиці» доктрина Карла Барта про спокуту розходиться з доктриною Святого Ансельма. Надмірно христологізуючи доктрину, реформатор завершує своє формулювання концепції об'єктивної спокути. Він завершує необхідність Божого милосердя там, де Ансельм Кентерберійський впевнено говорить про гідність і свободу волі Божої. На думку Карла Барта, Боже милосердя ототожнюється з Божою праведністю в особливий спосіб, де Боже милосердя завжди бере ініціативу. Таким чином, зміна сприйняття Бартом доктрини Святого Ансельма про спокуту свідчить про те, що теологічна концепція реформатора передбачає підтримку філософської та теологічної концепції універсалізму.

Також, Карл Барт стверджує у своїх працях, що попередні погляди на гріх та спасіння, під впливом суворого кальвіністського способу мислення, інколи вводили християн в оману. Причиною цього було таке розуміння передвизначення, за яким людство було створено таким чином, що переважна більшість людських істот була передбачена непокірною та відкидала Бога, з прокляттям, яке перейшло на них як частина їх долі.

У поглядах Барта на спасіння центральною ідеєю є христологічна. У творах реформатора стверджується, що в Ісусі Христі примирення всього людства з Богом по суті вже відбулося. Таким чином, через Христа людина вже є обраною та виправданою [3, с. 422].

Також, Карл Барт стверджував, що вічне спасіння для кожного, навіть для тих, хто відкидає Бога, є можливістю, яка не є просто відкритим питанням, християнам слід сподіватися на це як на Божу благодать. За словами дослідників, Барт зробив значний крок за межі традиційної теології, виступаючи проти більш консервативних напрямів протестантського християнства, в якому приреченість на страждання розглядається як абсолютна певність для багатьох або більшості людей. Для реформатора благодать Ісуса Христа є центральною.

Список використаних джерел:

- [1] The Life of Karl Barth: Early Life from Basel to Geneva 1886 - 1913 (Part 1). Режим доступу: <https://postbarthian.com/2018/04/18/life-karl-barth-early-life-basel-geneva-part-1/> (дата звернення: 19.07.2023).
- [2] Соколовський О. В. Христологія: еволюція доктрини: монографія. Житомир: Вид. Євенок О. О., 2018. 472 с.
- [3] Докаш В. І. Кінець світу: еволюція протестантської інтерпретації: Монографія. Київ-Чернівці: Книги – XXI, 2007. 544 с.